

СТАНОВИЩЕ

ЗА: КРАСИМИРА СТЕФАНОВА ХАДЖИЕВА, *ПОСЕСИВНОСТТА В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК – ТИПОЛОГИЧЕН АСПЕКТ* (ТРУД, ПРЕДСТАВЕН ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“)

ОТ: ПРОФ. Д-Р ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Имам честта да бъда научен ръководител на Красимира Хаджиева, както и удоволствието да я представя пред почитаемото научно жури и пред езиковедската колегия.

ОБРАЗОВАНИЕ. Красимира Хаджиева е възпитаник на Езиковата гимназия в Благоевград, където е завършила обучението в профила немски език. Висше образование е получила в два университета: в Софийския университет „Климент Охридски“ е завършила специалността Тюркология, а в Югозападния университет „Неофит Рилски“ - специалността Българска филология. В ЮЗУ е завършила също така и квалификационен курс за преподаватели по английски език. Освен немски, турски и английски език, владее също така и руски език, писмено и говоримо, на много високо равнище. Има филологически познания и по други езици, както и умения да ги използва за конкретен езиков анализ на текст.

През времето на редовното си докторско обучение (2011-2014 г.) е прослужала редица специализирани лекционни курсове, между които е и моят курс по лингвистична типология.

ПРОФЕСИЯ. Красимира Хаджиева е работила основно като редовен асистент по тюркология и турски език в Софийския университет „Климент Охридски“, след което постъпва на редовна докторантура по български език в Югозападния университет „Неофит Рилски“. За срока на докторското си обучение е водела занятия със студенти по българска морфология, съвременен български език, а също и практически занимания по български език за чужденци.

НАУЧНО РАЗВИТИЕ. Кр. Хаджиева е положила успешно докторските изпити и е разработила и представила своята докторска дисертация в срок. По време на срока на обучението е участвала в 3 научни форума в чужбина (конференции във Виена, Будапеща и Киев), както и на научни форуми в страната. Засега от печат да излезли два труда, по темата на дисертационния труд.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРЕДСТАВЕНИЯ ТРУД. Темата на дисертационния труд е из областта на лингвистичната типология - област, която през последните няколко десетилетия се развива интензивно по света, но българският език е представен в нея твърде незадоволително. Това е сериозна тема - както с теоретичен характер, така и предполагаща конкретен анализ на доста разнообразни езикови явления. В процеса на работата върху труда си, Красимира Хаджиева прояви редица положителни качества, от които бих отбелязала следните:

- Стремеж към работа с библиографски източници, които представят равнището на световната наука в областта, в неговото актуално състояние.

- Способност за обобщение на езиковите факти в рамките на подходящи теории.
- Талант за анализ на текстове от различни езици, което е необходима предпоставка за заниманията с лингвистична типология.

Разработваната тема е свързана с необходимостта да се разгледат ключови въпроси на българския езиков развой и на спецификата на българския език, някои от които са обект на дългогодишни проучвания в славистиката. Такъв например е въпросът за дателния посесивен падеж. Тук наблюденията на докторантката подкрепят тезата за старинния характер на дателния посесивен падеж. В лингвистиката напоследък е изказвано мнение, че в индоевропейския праезик основен начин за изразяване на посесивност е бил чрез конструкция с глагол *esse* + *O Dat*. И до днес това е основната посесивна конструкция в латвийския език, представяна в изрази от типа „X е *U Dat*, които в съвременния български език се реализират във вида на примери от типа „Това е на Иван“. Предикативно изразената посесивност се е изразявала с дателен падеж на името, назоваващо посесора.

В приименни конструкции посесивност се е изразявала с родителен падеж, но също - и с дателен. В историята за натоварването на родителния падеж със значенията на посесивността има неясни моменти, които правят проблематични твърденията за неговото предполагаемо „балканско“ изместване от дателния. Това е още една от причините за особената важност на изследванията върху изразяването на посесивността в българския език.

Българският език е един от езиците, които са уеднаквили конструкциите за изразяване на приименна посесивност и предикативна посесивност. Това интересно явление го свързва с езици от различни езикови семейства, в които също е налице подобно явление. На част от тази проблематика е посветена третата глава от труда, в която се разглеждат посесивните клитики (също - и дателни допълнения) в българския език.

Красимира Хаджиева, с нейната подготовка на висококвалифициран тюрколог, е забелязала, като съществена типологична черта на българския език, факта, че той е от езиците, развили глагол „имам“ (както е известно, в турския език отсъства глагол с подобна семантика). В езиците обикновено този глагол се развива върху глагол със значения „хващам“ и българският език тук не прави изключение. Авторката е подчертала и възникването на реверсивни конструкции с глагола „принадлежа“, характерен за книжовния ни език (впрочем, в диалектите тук се използва глаголът „съм“ в същата функция). Нужда от специален глагол „принадлежа“ е имал руският език, който изразява посесивността чрез конструкции, съществено различни от българските.

Въпросът за евентуалното изразяване на разликата между „отчуждаема“ и „неотчуждаема“ принадлежност в българския език е поставен правилно и внимателно. Не е характерно за езиците от SAE („стандартен усреднен европейски, както можем да превеждаме този термин на Бенджамин Лий Уорф) да изразяват тази разлика, но в различни случаи въпросът за нейното евентуално съществуване е бил поставян от изследователи). Красимира Хаджиева има наблюдения, които потвърждават мнението за нейното отсъствие.

Представеният дисертационен труд би могъл да има и някои дребни недостатъци с технически характер. Един от тях е свързан с проблем, който стои пред всеки български учен, желаещ да предава имената на чуждестранните изследователи, които цитира, в кирилица, и по

правилата на транскрипция, приети за българския език. Но, по мои впечатления, авторката се е справила и с този проблем, което само по себе си е нелека задача.

Като известна слабост ще отбележа известна неселективност в отношението към източниците - в езикознанието, както и във всяка друга наука, отпечатаните трудове имат различна научна стойност. Авторката обаче съвестно е проучила многобройни източници и ги е отразила обективно, като за някои може да се поспори дали са заслужавали отделеното им внимание. Като пожелание за бъдещето развитие на Красимира Каджиева в науката може да се направи препоръката за по-голяма критичност към научните извори.

В заключение бих изказала своята висока оценка за извършената работа, реализирана в отлично научно изследване, което следва да бъде и публикувано, за което ще направя предложението по реда, приет в Югозападния университет.

Препоръчвам на членовете на почитаемото научно жури да дадат двоя глас и да присъдят на Красимира Стефанова Хаджиева научната и образователна степен „доктор“.

1 юни 2014 г.,

Любляна

ПОДПИС:

(Проф. д-р Лилия Илиева)